

ΟΜΙΛΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΤΣΙΑΚΜΑΚΗ

Αγαπητοί φίλοι και συγχωριανοί, σας καλωσορίζουμε και σας ευχαριστούμε για την παρουσία σας εδώ που πριν 35 χρόνια, ο Δήμος Δάφνης με απόφασή του ονόμασε αυτή την πλατεία με το όνομα του ΕΜΜ. ΠΑΠΑ, αρχιστρατήγου των Μακεδονικών Δυνάμεων του 1821. Το βάπτισμα της πλατείας έγινε από τον τότε Δήμαρχο κ. Μιχαλόπουλο σε συνεργασία με το Σύλλογο Αθηνών επί προεδρίας κ. Αριστείδη Δράγιου, στις 15 Ιουνίου του 1980. Μετά την ονομασία της πλατείας σε πλατεία Εμμ. Παπά, ο Σύλλογος Αθηνών επί προεδρίας κ. Δημήτριου Τσιάλλα, στις 24 Μαρτίου του 1985 έστησε αυτή εδώ την προτομή του ήρωα φιλοτεχνημένη από τον γλύπτη κ. Τριάντη.

Αγαπητοί συγχωριανοί, βρεθήκαμε σήμερα εδώ για να αποτίσουμε φόρο τιμής και ευγνωμοσύνης στον ήρωά μας τον Εμμ. Παπά.

Στις 25 Μαρτίου συμπληρώνονται 194 χρόνια από την Επανάσταση του 1821, το μεγαλύτερο ιστορικό γεγονός της Νεώτερης Ελληνικής Ιστορίας αφού με αυτή το έθνος μας κατόρθωσε να αποκτήσει κρατική υπόσταση. Για μια ακόμη φορά τιμούμε τους προγόνους μας οι οποίοι έδωσαν τη ζωή τους για να είμαστε εμείς σήμερα ελεύθεροι. Μαζί με την εθνική επέτειο γιορτάζουμε και τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου που συμβολικά ταυτίστηκε με την έναρξη της Επανάστασης, η οποία είχε ξεκινήσει ένα μήνα νωρίτερα, στο Ιάσιο της Μολδαβίας με τον Αλέξανδρο Υψηλάντη.

Ανήκουμε σε μια χώρα που είναι μικρή στο χώρο, αλλά απέραντη στο χρόνο. Είναι μια φλούδα γης και όπως την προσδιόρισε ο Γεώργιος Σεφέρης, *είναι ένα πέτρινο ακρωτήριο στη Μεσόγειο, που δεν έχει άλλο αγαθό παρά τον αγώνα του λαού, τη θάλασσα και το φως του ήλιου.*

Για αυτόν τον αγώνα του λαού βρισκόμαστε σήμερα εδώ, για να θυμηθούμε και να τον τιμήσουμε, να εκφράσουμε το σεβασμό μας στους αγωνιστές και σε όσους κράτησαν στην καρδιά τους άσβεστη τη φλόγα της λευτεριάς. Χωρίς αμφιβολία, ο αγώνας αυτός έχει τις διαστάσεις ενός θαύματος: *«γιατί στο θαύμα και όχι στη λογική, χρωστάει την ανάστασή του το Γένος»* έγραψε ο στρατηγός Μακρυγιάννης. Γιατί η λογική έλεγε ότι οποιαδήποτε προσπάθεια εξέγερσης απέναντι στην τεράστια Οθωμανική αυτοκρατορία ήταν καταδικασμένη σε αποτυχία, όπως είχε γίνει στο παρελθόν με διάφορα προεπαναστατικά κινήματα.

Και όμως η μεθοδική προετοιμασία από τη Φιλική Εταιρεία, οι Κλέφτες και οι Αρματολοί, η πίστη, η θέληση και η αγωνιστικότητα του λαού έφερε το ποθούμενο.

Ποια ήταν άραγε τα μέσα που είχαν στη διάθεσή τους οι ηρωικοί εκείνοι αγωνιστές; Λιγοστά ασφαλώς. Είχαν όμως κάτι πολύ σπουδαιότερο μέσα στην καρδιά τους. Την απόφαση και το φλογερό πάθος για λευτεριά. Απέναντί τους στεκόταν η πανίσχυρη Οθωμανική Αυτοκρατορία. Και όμως ο ελληνικός λαός δεν φοβήθηκε, δεν έχασε το κουράγιο του. Αιώνες σκλαβιάς δεν κατάφεραν να τον δαμάσουν. Οι Έλληνες δεν έχασαν την εθνική τους ταυτότητα.

Η συμμετοχή των αγωνιστών της Μακεδονίας στην επανάσταση του 1821 τόσο στην κυρίως Μακεδονία όσο και στις Ηγεμονίες του Δουνάβεως και στη Νότια Ελλάδα, υπήρξε μια πολυετής προσπάθεια και καρπός του αισθήματος όλων των Ελλήνων, του οποίου τα γεωγραφικά όρια χάραξε η χάρτα του Βελεστινλή και το Καταστατικό της Φιλικής Εταιρείας.

Επιφανής Φιλικός υπήρξε ο ήρωάς μας ο Εμμ. Παπάς ο οποίος γεννήθηκε στη Δοβίστα Σερρών το 1773. Νέος στην ηλικία, εγκαταστάθηκε στις Σέρρες. Από το γάμο του με τη Φαίδρα απέκτησε 8 γιους και 3 κόρες.

Η πραότητα, η ευφυΐα, η ικανότητα, η τόλμη και η υποδειγματική του θεοσέβεια και φιλοπατρία, καθώς και ο φύση ανήσυχος και δημιουργικός του χαρακτήρας, τον έκαναν να αναπτύξει μεγάλη εμπορική δραστηριότητα. Ίδρυσε ισχυρό τραπεζικό οίκο έχοντας συναλλαγές με τη Βιέννη και την Κων/πολη.

Απέκτησε την εμπιστοσύνη όχι μόνο των Ελλήνων, αλλά και των Τούρκων κατακτητών και έχαιρε εξαιρετικής εκτίμησης. Η ισχυρή προσωπικότητά του, οι έξυπνοι χειρισμοί και ο καλός χαρακτήρας του, ήταν στοιχεία που τον έκαναν να ασκεί τεράστια επιρροή στους Τούρκους και να επηρεάζει και τον πανίσχυρο Οθωμανό τοπάρχη των Σερρών Ισμαήλ Μπέη.

Για αρκετά χρόνια αναμίχθηκε στα κοινοτικά πράγματα της πόλης και το 1810-1813 τιμήθηκε με το τιμητικό αξίωμα του επιτρόπου του Μητροπολιτικού Ναού των Αγίων Θεοδώρων. Με τις χρηματικές ενισχύσεις του επισκευάστηκαν και ανεγέρθηκαν εκκλησίες και πολλά κοινωφελή και ευαγή ιδρύματα των Σερρών.

Τον Οκτώβριο του 1817 ο Εμμ. Παπάς καταφεύγει στην Κων/πολη προκειμένου να αποφύγει τον κατατρεγμό του από το μπέη των Σερρών Γιουσούφ, του άσωτου και σπάταλου γιου του Ισμαήλ μπέη, τον οποίο αντικατέστησε στην εξουσία μετά το θάνατό του. Ύστερα από 2 χρόνια, στις 21 Δεκεμβρίου 1819 σε ηλικία 47 ετών ο Εμμ. Παπάς μύηθηκε στη Φιλική Εταιρεία, από τον Κωνσταντίνο Παπαδάτο.

Ελάχιστα είναι γνωστά για τη δράση του ως Φιλικού κατά τη διάρκεια της παραμονής του στην οθωμανική πρωτεύουσα. Πάντως όπως προκύπτει από τις σωζόμενες μαρτυρίες ο Εμμ. Παπάς, που από τη μύησή του στην εταιρεία

είχε αναδειχτεί σε γενναιόδωρο χορηγό της, αφού κατέθεσε ένα μεγάλο χρηματικό ποσό που αναφέρεται σε 200.000 δίστηλα τάλιρα από την προσωπική του περιουσία, ορίστηκε πιθανότατα στις αρχές του 1820, μέλος τριμελούς επιτροπής για την καταγραφή των συνδρομητών της λεγόμενης «Εθνικής Κάσας».

Ο Εμμ. Παπάς φρόντισε, κατά το Φεβρουάριο-Μάρτιο του 1821, να αγοράσει στην Κων/πολη με δικά του χρήματα όπλα και εφόδια, για να τα χρησιμοποιήσει σε μια πρώτη επαναστατική προσπάθεια στη Μακεδονία. Και πραγματικά, την ίδια αυτή εποχή και ύστερα από εντολή του Αλέξανδρου Υψηλάντη, έφυγε μυστικά για το Άγιο Όρος αναλαμβάνοντας την αρχηγία της εξέγερσης στην Μακεδονία, συνοδευόμενος από τον υπασπιστή του Ιωάννη Χατζηπέτρου, το γραμματικό του Ιωάννη Οικονόμου και το γιο του Γιαννάκη. Αποβιβάζεται στη μονή Εσφιγμένου της οποίας ο ηγούμενος ήταν Φιλικός.

Η επιλογή της χερσονήσου του Άθω ως πρώτου ορμητηρίου των επαναστατών στη Μακεδονία δεν ήταν τυχαία. Συνηγορούσε καταρχήν η φυσική οχυρότητά της, η απουσία τουρκικής φρουράς στη μοναστική πολιτεία και το ευνοϊκό κλίμα που δημιουργούσε εκεί η παρουσία συνειδητών πατριωτών ανάμεσα στο μοναχικό κόσμο.

Η χερσόνησος επίσης θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί όπως και έγινε, για την επέκταση της επαναστατικής φλόγας στη Χαλκιδική, σε μια περιοχή δηλαδή όπου κατοικούσαν συμπαγείς ελληνικοί πληθυσμοί και η οποία διέθετε άφθονους φυσικούς ορμίσκους για την προσπέλασή της από τις ελληνικές δυνάμεις από τη θάλασσα.

Παρόλα αυτά η εξέλιξη των γεγονότων στη Χαλκιδική έδειξε ότι ο χώρος δεν ήταν ο καταλληλότερος για να στηριχθεί μια μακρόχρονη επαναστατική προσπάθεια στη Μακεδονία. Η καίρια γεωγραφική της θέση εξουδετερωνόταν από τη γεινιάσή της με το μεγάλο στρατιωτικό κέντρο της Θεσ/κης, που την ανέκοπτε από τους ορεινούς όγκους της Κεντροδυτικής Μακεδονίας. Βασικό αίτιο όμως για την άτυχη έκβαση της εξέγερσης ήταν και η καθυστέρηση που σημειώθηκε, για οργανωτικούς και άλλους λόγους στην έκρηξή της. Έτσι χάθηκε το στοιχείο του αιφνιδιασμού των αντιπάλων και του έγκαιρου συντονισμού των αντιτουρκικών επιχειρήσεων με εκείνες του υπόλοιπου ελλαδικού χώρου.

Τα πράγματα μάλιστα δεν εξελίχθηκαν σύμφωνα με τις αισιόδοξες προβλέψεις των επαναστατών, ούτε μέσα στο ίδιο το Άγιο Όρος. Αν εξαιρέσουμε ένα μικρό πυρήνα μοναχών, που ήταν μυημένοι στις επαναστατικές ιδέες ή έσπευσαν έστω και την τελευταία στιγμή να συνεργαστούν, οι περισσότεροι δεν ήταν έτοιμοι να διακινδυνεύσουν. Υπήρχε εξάλλου η προχειρότητα στην οργάνωση της εξέγερσης και ο κίνδυνος για σκληρά αντίποινα από τους Τούρκους. Έτσι πολύ γρήγορα, καθώς όλο και

πιο συχνά ο Εμμ. Παπάς αναγκαζόταν να προστρέχει στην οικονομική επικουρία των μονών για την κάλυψη των στοιχειωδών ακόμη αναγκών των επαναστατών, διογκώθηκε η εναντίον του δυσαρέσκεια και αντίδραση.

Επιγραμματικά θα σταθώ σε κάποια γεγονότα της επανάστασης στη Χαλκιδική.

Στις 17 Μαΐου 1821 άρχισαν οι πρώτες συγκρούσεις στον Πολύγυρο. Από κει η επανάσταση εξαπλώθηκε στα γύρω χωριά, όπως και στα χωριά του Λαγκαδά. Οι Τούρκοι όμως έδρασαν γρήγορα, συλλαμβάνοντας στις Σέρρες και στη Θεσ/νίκη πολλούς μνημένους στη Φιλική Εταιρεία. Ανώτατοι ιερωμένοι βρίσκουν μαρτυρικό θάνατο, μαζί με πολλούς προκρίτους των οποίων οι περιουσίες δημεύτηκαν και λεηλατήθηκαν, μέσα σε αυτές και του Εμμ. Παπά. Αυτά τα γεγονότα ξεσήκωσαν τους Χαλκιδιώτες. Η Κασσάνδρα και το Άγιο Όρος αποτελούσαν μέρη όπου μπορούσαν να κρύβονται και να ανασυγκροτούνται οι πολεμιστές. Υπήρχαν δύο σώματα που μάχονταν. Το ένα με αρχηγό τον Εμμ. Παπά και το άλλο με τον Χάψα.

Επαναστατούν και όλα τα μοναστήρια του Αγίου Όρους. Παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι επαναστάτες, περνούν ημέρες δόξας και ελπίδας για λευτεριά. Όμως ο αγώνας ήταν αδυσώπητος και άνισος.

Στις 27 Ιουνίου ο Αχμέτ μπέης επιτίθεται και η κατάσταση των Ελλήνων άρχισε σιγά σιγά να χειροτερεύει, δεν είχαν πολεμοφόδια και αρκετοί εγκατέλειψαν τη Χαλκιδική.

Όταν διορίστηκε Διοικητής των στρατευμάτων και πασάς της Θεσ/νίκης ο Εμπού Λουμπούτ του ανάθεσαν να εκστρατεύσει εναντίον της Κασσάνδρας και του Αγίου Όρους. Έκαναν πολλές προσπάθειες εναντίον των επαναστατών.

Στις 11 Σεπτεμβρίου 1821 ο Εμμ. Παπάς διορίζεται από το Δημ. Υψηλάντη επίσημα αρχηγός και διοικητής των στρατιωτικών δυνάμεων του Αγίου Όρους, της Κασσάνδρας και της Θεσσαλονίκης. Δίνει μάχες, επιχειρεί αποβάσεις στην Κασσάνδρα και αποκρούει τους Τούρκους προκαλώντας τους σοβαρές απώλειες.

Στις 14 Νοεμβρίου του 1821 οι Τούρκοι νικούν ύστερα από γενναία μάχη των Μακεδόνων πολεμιστών. Η Κασσάνδρα ερημώθηκε. Οι Τούρκοι πυρπόλησαν όλα τα σπίτια, λεηλάτησαν περιουσίες, έσφαξαν και αιχμαλώτισαν αθώους. Ένα κύμα προσφύγων Μακεδόνων από την κατεστραμμένη Χαλκιδική, κατέκλυσε την Εύβοια, τις Σποράδες και την Πελοπόννησο. Ουσιαστικά η επανάσταση στη Μακεδονία είχε ηττηθεί.

Μετά τις αρνητικές εξελίξεις, καθώς και το ότι κάποιοι ηγούμενοι μονών ήρθαν σε μυστικές διαπραγματεύσεις με τους Τούρκους για να αφοπλίσουν και να παραδώσουν στις τουρκικές αρχές τον αρχιστράτηγο Εμμ. Παπά, ο

ίδιος, αποφάσισε να αποχωρήσει τελικά από το Άγιο Όρος και ακολουθούμενος από λίγους συντρόφους και πολεμιστές του, να μεταβεί στην Πελοπόννησο για να συνεχίσει τον αγώνα.

Οι συγκινήσεις και οι αποτυχίες όμως ήταν πολλές για τον φιλότιμο και φλογερό επαναστάτη. Πέθανε από καρδιακή προσβολή ευρισκόμενος εν πλω για την Ύδρα, στις 5 Δεκεμβρίου του 1821. Κηδεύτηκε μεγαλόπρεπα στο ναό της Υπαπαντής, με τιμές ανάλογες του αξιώματός του. Είκοσι μέρες αργότερα ο Δημήτριος Υψηλάντης δίνει στους γιους του αποδεικτικό των αγώνων και των ενεργειών του.

Στη μνήμη του Εμμ. Παπά που σήμερα μνημονεύουμε, πρέπει να τονίσουμε ότι υπήρξε ένας εκ των αγνών και ιδεολόγων Ελλήνων της ένδοξης εκείνης γενιάς του 1821 στους οποίους ανήκει κάθε τιμή, έπαινος και εθνικός σεβασμός. Ανήκει σε εκείνους τους άνδρες οι οποίοι έθεσαν τον πλούτο και την ευμάρειά τους στη διάθεση του αγωνιζόμενου έθνους και στο τέλος θυσίασαν τη ζωή τους για την απελευθέρωση της Ελλάδος. Με πίστη και ενθουσιασμό ο μέχρι χθες φιλήσυχος αυτός έμπορος και τραπεζίτης, ετέθη επί κεφαλής της επανάστασης σε αυτή τη γωνιά της Ελλάδας και χωρίς πολεμική πείρα διοργάνωσε μια σοβαρή επαναστατική εστία, μαχόμενος επί σχεδόν έξι μήνες.

Η Χαλκιδική επαναστάτησε από τις πρώτες περιοχές της πατρίδας μας και η πρώτη στη Μακεδονία. Και παρόλο που δεν πέτυχε για διάφορους λόγους να ελευθερωθεί πρόσφερε με τον αγώνα της, τις θυσίες της και τα ολοκαυτώματά της τα μέγιστα στη θετική έκβαση της επανάστασης γενικότερα. Ο Εμμ. Παπάς με τους ανδρείους πολεμιστές της χερσονήσου της Χαλκιδικής, συντηρώντας οικονομικά τον αγώνα, με δικά του σχεδόν χρήματα, έφθειρε και απασχόλησε σοβαρές εχθρικές δυνάμεις, οι οποίες προορίζονταν για την καταστολή της επανάστασης στη Στερεά Ελλάδα και στην Πελοπόννησο. Αναμφίβολα, η άψογη προσωπικότητα του Εμμ. Παπά, δεσπόζει στη Μακεδονική επανάσταση, αποτελώντας ένα υπόδειγμα ανδρείας, συνέπειας, καθήκοντος και πατριωτισμού επίκαιρο για όλες τις εποχές και για όλες τις κοινωνίες.

Αλλά και η οικογένειά του υπέστη τα πάνδεινα στις Σέρρες, μέχρι τη στιγμή που ο μητροπολίτης Χρύσανθος κατόρθωσε να εξαγοράσει τις ποινές των μελών της οικογένειας και να τους ελευθερώσει. Στην επανάσταση του γένους έδωσαν τη ζωή τους τρεις γιοι του Εμμ. Παπά: Ο Γιαννάκης σκοτώθηκε στο Μανιάκι, πολεμώντας πλάι στον Παπαφλέσσα, ο Αθανασάκης εκτελέστηκε στη Χαλκίδα, μαχόμενος στο πλευρό του Γάτσου, ο Νικόλαος βρήκε το θάνατο στη μάχη του Καματερού. Η γυναίκα του Φαίδρα ύστερα από τις τόσες στενοχώριες και τους θανάτους των παιδιών της πέθανε πάμπτωχη.

Ο Ι. Βασδραβέλης στο βιβλίο του «Οι Μακεδόνες κατά την επανάσταση του 1821» αναφέρει ενδεικτικά: «δεν γνωρίζω άλλην οικογένεια εν Ελλάδι να υπέστη εις τοιαύτην έκτασιν πατριωτικής θυσίας άνευ και του ελαχίστου ανταλλάγματος».

Ο Εμμ. Παπάς υπήρξε ένας αγνός πατριώτης και ένας ενθουσιώδης αγωνιστής. Θυσίασε οικογένεια, πλούτη , την ηρεμία και τη γαλήνη του και τέλος την ίδια τη ζωή του στο βωμό της ελευθερίας. Μας δίδαξε τι θα πει ανδρεία, πλούτος ψυχής, τόλμη, αγάπη για την πατρίδα, αυτοθυσία και αλτρουισμός. Αρετές που συγκινούν και προκαλούν το θαυμασμό, το σεβασμό και την τιμή.

Θα παραμείνει αθάνατος στις ψυχές μας. Αιωνία του η μνήμη.